

Tamer Bozkurt

Ticaret Hukuku Cilt III

KIYMETLİ EVRAK HUKUKU

**6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu' ve 6098 sayılı
yeni Türk Borçlar Kanunu'na göre hazırlanmış,
31.1.2012 tarih ve 6273 sayılı KANun'la, 5941 sayılı
Çek Kanunu'nda yapılan değişiklikler işlenmiştir.**

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BASKI İÇİN ÖNSÖZ.....	VII
BİRİNCİ BASKI İÇİN ÖNSÖZ	IX
YAZAR HAKKINDA.....	XI

BİRİNCİ BÖLÜM

NEDEN KIYMETLİ EVRAK HUKUKU? ADI SENETLERLE FARKI, PIYASA GÜVENLİĞİNİ SAĞLAMA ve KORUMA KAYGILARI, TASNİF, DEFİLER, TEMEL KAVRAMLAR

§ 1- Genel Olarak Kıymetli Evrak ve Alacağın Temliki İlişkisi	1
I. GENEL OLARAK	1
II. KIYMETLİ EVRAK HUKUKU İLE BORÇLAR HUKUKU BAĞLANTISI; KAMBİYO SENETLERİNDEKİ PIYASA İŞLEYİŞİ ve ÖĞRETİCİ BİR ÖRNEK.....	8
§ 2- Kıymetli Evrak Hukuku ile İlgili Yasal Düzenleme.....	16
I. Türk Ticaret Kanunu	16
II. Türk Medeni Kanunu (TMK).....	16
III. Sermaye Piyasası Kanunu (SPKn).....	16
§ 3- Kıymetli Evrak Hukukunun Temel Kavramları	17
§ 4- Kıymetli Evrakın Unsurları, Borçlunun Durumu ve Devir	23
I. KIYMETLİ EVRAKIN TANIMI ve UNSURLARI	23
A- Tanım	23
B- Unsurlar	24
1. Kıymetli Evrak Bir Senettir.....	24
2. Kıymetli Evrakta Hak ve Senet Mündemiçtir (İçkin); İç İçte Geçmiştir	25
3. Senette Yer Alan Hakın Senetten Ayrı Devredilememesi ve İleri Sürülememesi.....	25
II. KIYMETLİ EVRAKTA BORÇLUNUN DURUMU.....	26
III. KIYMETLİ EVRAKIN DEVRİ.....	29
§ 5- Kıymetli Evrak Alanında Yapılan Tasnifler	29
I. GENEL OLARAK	29

II. TASNİF KRİTERLERİ.....	29
A– Temsil Ettiği Hakkın Türüne Göre.....	29
1. Alacak (Para) Senetleri	29
2. Emtia Senetleri	31
3. Hisse (Pay) Senetleri.....	31
B– Kıymetli Evraktaki Yapışık Hakkın Senetten Önce Var Olup Olmamasına Göre.....	31
1. Kurucu (İhdası) Kıymetli Evrak	31
2. Bildirici - Açıklayıcı (İzharî) Kıymetli Evrak	32
C– Kıymetli Evrakın Düzenlenmesine Neden Olan Temel İlişki ile Bağlantısına Göre (İlli-Mücerret Kıymetli Evrak)	32
1. İlli (Sebebe Bağlı) Kıymetli Evrak	32
2. Mücerret (Soyut, Sebebe Bağlı Olmayan) Kıymetli Evrak	32
D– Devir Şekli veya Hak Sahibini Tespit Şekline Göre	33
1. Nama Yazılı Kıymetli Evrak	33
a) Genel Olarak Nama Yazılı Kıymetli Evrak ve Emre Yazılı Senetten Ayırımı	33
b) Devir Usulü.....	35
c) Nama Yazılı Senetlerde Defiler (ve İtirazlar).....	36
d) Eksik Nama Yazılı Senetler.....	37
2. Emre Yazılı Kıymetli Evrak	37
a) Genel Olarak ve Türleri	37
b) Devir	38
c) Emre Yazılı Senetlerde Defiler.....	38
3. Hâmiline Yazılı Kıymetli Evrak.....	41
E– Kamu Güvenine Layık Olup Olmamasına Göre.....	42

İKİNCİ BÖLÜM
KIYMETLİ EVRAKIN ZIYA ve İPTALİ

§6– Kıymetli Evrakın Zıya ve İptali	45
I. GENEL OLARAK	45
II. KIYMETLİ EVRAKIN ZIYA ve İPTALİ ile İLGİLİ GENEL HÜKÜMLER.....	45
III. KIYMETLİ EVRAKIN ZIYA ve İPTALİ ile İLGİLİ ÖZEL HÜKÜMLER.....	46
IV. İPTAL KARARININ SONUÇLARI (GENEL).....	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KAMBİYO SENETLERİ (TİCARİ SENETLER)

§7- Genel Olarak Kambiyo Senetleri ve Özellikleri	49
I. GENEL OLARAK ve YASAL DÜZENLEME	49
II. KAMBİYO SENETLERİNİN ÖZELLİKLERİ	49
A- Kanunen Emre Yazılı ve Bazı Durumlarda Kamu Güvenine Layık Olması	49
B- Geçerliliklerinin Sıkı Şekil Şartlarına Bağlı Olması	50
C- İbraz ve Tedavül Senetleri Olması.....	50
D- Kurucu ve Mücerret (Soyut) Kıymetli Evrak Olması	50
E- İmzaların Bağımsızlığı İlkesinin Geçerli Olması.....	51
F- Senetteki (Mündemiç) Hakkın Mutlaka Para Alacağı Olması	51
G- Senet Dolayısıyla Borç Altına Girenlerin Hâmile Karşı Mütessesilen Sorumlu Olması.....	51
H- İcra ve İflas Hukukunda Özel Takip Usulünün Olması	52
III. KAMBİYO SENETLERİNDE EHLİYET, TEMSİL ve İMZA	52
A- Ehliyet	52
B- Temsil.....	52
C- İmza	53

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
KARŞILAŞTIRMALI OLARAK POLİÇE ve BONO

§8- Poliçe ve Bono	55
I. GENEL OLARAK, HUKUKİ NİTELEME ve İŞLEYİŞ	55
A- Poliçe	55
B- Bono	57
II. ZORUNLU ŞEKİL UNSURLARI.....	58
A- Poliçe	58
B- Bono	60
C- Zorunlu Unsurlardaki Eksiklikler ve Tamamlayıcı Hükümler	63
1. Poliçe	63
2. Bono	63
D- Yazılması Senedi Geçeriz Kılacak veya Yazılmamış Sayılmasına Neden Olacak Unsurlar	64

E- İhtiyari Kayıtlar.....	64
III. AÇIK (BEYAZ) POLİÇE (BONO ve ÇEK) ve EKSİK POLİÇE/ BONO/ÇEKTE FARKLARI	64
A- Açık (Beyaz) Poliçe - Bono - Çek	64
B- Eksik Poliçe (Bono-Çek)	65
§9- Poliçede Keşidecinin Konumu ve Kabul	66
I. KEŞİDECİNİN DURUMU	66
II. GENEL OLARAK KABUL ve BONO ile ÇEKTE DURUM	66
III. KABULE ARZ	67
A- Kim Kabule Arz Eder?	67
B- Kabule Arz Nerede Yapılır?	67
C- Kabule Arz Ne İçin Yapılır?	67
D- Kabule Arz Zorunlu Mudur?	68
E- Kabule Arz Ne Zamana Kadar Yapılabilir?	69
1. Ana Kural	69
2. İstisnalar	70
F- Poliçenin Kabule Arzı Konusunda Ana Kural: «Serbesti İlkesi» İstisna: Kabule Arz Zorunluluğu Nedir? Bu Zorunluluğu Kim Koyabilir? Neden Bazı Poliçelerde Kabule Arz Zorunluluğu Vardır?.....	70
1. Poliçenin Kabule Arzının İradi Olarak Zorunlu Kılındığı Hâller	70
2. Poliçenin Kabule Arzının Yasal Olarak Zorunlu Kılındığı Hâl	71
G- Hangi Tür Poliçelerde Kabule Arz Mümkün Değildir? Hangilerinde Niçin Kabule Arz Mecburiyeti Vardır?	72
1. Kabule Arzın Mümkün Olmadığı Hâller	72
2. Kabule Arzın Mecburi Olduğu Haller	73
H- Kabule Arz Sonunda “Kabul” Nasıl Yapılır?	73
I- Poliçe Kabule Arz Sonucunda Kabul Edilirse Ne Olur?	73
J- Poliçe Kabule Arza Rağmen Kabul Edilmezse Ne Olur?	74
§10- Poliçenin (Bono ve Çekin) Cirosu	76
I. GENEL OLARAK	76
II. CİRONUN YAPILIŞI, ŞEKLİ, SÜRESİ ve TÜRLERİ	77
A- Cironun Temel İşlevi Nedir?	77
B- Cironun Tarafları Kimlerdir? Kimlere Ciro Yapılabilir?.....	77
C- Ciro Ne Zamana Kadar Yapılabilir?	78
D- Cironun Şekli Nasıldır?	79
1. Genel Olarak	79

2. Ciroyu Yasaklayan Bir Kayıt ve Şart Bulunmamalıdır.....	80
3. Ciro Kayıtsız Şartsız Olmalıdır.....	80
4. Ciro Çizilmemiş Olmalıdır.....	80
E- Tam Ciro-Beyaz Ciro Ne Demektir?	81
F- Ciro Hangi Amaçlara Hizmet Eder? Ne İşlevleri Vardır?	84
1. Genel Olarak.....	84
2. Temlik Ciro su	85
3. Tahsil Ciro su	86
4. Rehin Ciro su.....	87
§ 11- Poliçe ve Bonoda Ödeme ve Aşamaları	88
I. GENEL OLARAK ve VADE – ÖDEME GÜNÜ AYIRIMI	88
II. POLİÇE ve BONODA VADE TÜRLERİ	88
A- Genel Olarak	88
B- Vade Türleri.....	89
III. POLİÇE ve BONODA ÖDEME REAKSİYONUNUN BAŞLAMASI	90
A- Ödeme İçin İbraz.....	90
1. Genel Olarak.....	90
2. İbrazın Konusu Nedir? Usulü Nasıldır? Nerede Yapılır?	91
3. İbrazın Tarafları Kimlerdir? Fonksiyonları Nelerdir?	91
4. Poliçe ve Bono Ne Zamana Kadar İbraz Edilecektir? Süre Nedir?	92
5. İbraz Sürelerinin Kaçırılması ve İbrazın Sonuçları Nelerdir?	93
B- Ödeme Olgusu	94
1. Vadeden Önce.....	94
2. Vadede.....	95
a) Tam Ödeme.....	95
b) Kısmi Ödeme.....	95
3. Yabancı Ülke Parası İle Ödeme	96
§ 12- Poliçe ve Bonoda Hâmilin Müracaat Hakları	96
I. GENEL OLARAK	96
II. MÜRACAAT HAKLARININ KULLANILMA KOŞULLARI	97
A- Maddi Şartlar.....	97
a) Poliçede.....	97
b) Bonoda	99

B- Şekli Şart: Protesto	99
1. Genel Olarak.....	99
2. Protestonun Çekilebileceği Süre	99
a) Kabul Etmeme Protestosu	99
b) Ödememe Protestosu.....	100
3. Protestoyu Çekecek Mercii.....	102
4. Protesto Çekilmesi ve Sonuçları.....	102
5. Protestodan Muafiyet	102
a) Kanuni	102
b) İradi	103
III. İHBAR	108
IV. MÜRACAAT HAKKININ KAPSAMI	108
A- Hâmilin Müracaat Hakkının Kapsamı.....	109
B- Ödeyen Müracaat Borçlusunun Müracaat Hakkının Kapsamı	109
V. MÜRACAAT BORÇLULARI ve ARALARINDAKİ İLİŞKİLER	110
A- Hâmil, Müracaat Borçlusunu Seçmekte Serbesttir	110
B- Ödeyen Müracaat Borçlusunun Durumu	110
VI. MÜRACAAT HAKKININ DÜŞMESİ	111
A- Müracaat Hakkının Düşme Nedenleri.....	111
1. Bazı Tür Vadeyi İçeren Poliçelerde Kabule Arz; Bazı Tür Poliçe ve Bonolarda Ödeme İçin İbrazin Yapılmaması	111
2. Süresinde Usulüne Uygun Protestonun Çekilmemesi ...	111
3. Protestodan Muaf Tutulmuş Bir Senedin İbraz Edilmemesi	111

§ 13- Poliçe ve Bonoda Zamanaşımı **112**

I. GENEL OLARAK	112
II. SÜRELER	112
A- Poliçede Kabul Eden Muhatap, Bonoda Düzenleyene Karşı.....	112
B- Hâmilin Kendisinden Önce Gelenlere Karşı	112
C- Ödeyen Müracaat Borçlusunun Kendisinden Önce Gelenlere Başvurusu.....	113
D- Örnekler	113
III. SÜRELERİN HESABI	114
IV. ZAMANAŞIMININ KESİLMESİ ve DURMASI	114
A- Kesilme	114
1. Genel Olarak ve Kavram.....	114

2. Kesilme Nedenleri.....	114
3. Zamanaşımının Kesilmesinin Sonuçları ve Etkisi.....	115
B- Durma	115
§ 14- Poliçe ve Bonoda Aval	115
I. GENEL OLARAK	115
II. AVALLE KEFALETİN KARŞILAŞTIRILMASI	116
III. AVALLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER	116
A- Avalin Tarafları Kimlerdir? Aval Beyanı Nasıl Yapılır?	116
B- Avalin Hüküm ve Sonuçları Nelerdir?	117
1. Genel Olarak.....	117
2. Avalistin Sorumlu Olmaması ve İleri Sürülebilecek Defiler	117
3. Avalistin Hakları	118
§ 15- Emre Yazılı Havale ve Ödeme Vaadi	118
I. EMRE YAZILI HAVALE.....	118
II. EMRE YAZILI ÖDEME VAADİ.....	119
§ 16- Sebepsiz Zenginleşme ve Karşılığın Devri	119
I. GENEL OLARAK	119
II. SEBEPSİZ ZENGİNLEŞME	120
A- Genel Olarak ve Koşullar	120
B- Taraflar.....	122
III. KARŞILIĞIN DEVRİ.....	122
A- Genel Olarak.....	122
B- Kanunî İntikal.....	123
C- İradî İntikal.....	123
D- Sonuçlar	124

BEŞİNCİ BÖLÜM

ÇEK

§ 17- Genel Olarak Çek	125
I. GENEL OLARAK	125
II. ÇEKİN İKTİSADİ ve HUKUKİ NİTELİĞİ	128
III. ÇEKLE POLİÇENİN KARŞILAŞTIRILMASI ve ÇEKİN ÖZELLİKLERİ	129

§ 18- Çekin Unsurları.....	131
I. ÇEKİN ZORUNLU İÇERİĞİ	131
A- TTK Açısından.....	131
B- 5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından	133
II. ÇEKE KONULABİLECEK İHTİYARİ KAYITLAR	135
III. ÇEKE KONULAMAYACAK KAYITLAR.....	136
IV. ÇEKTE KABUL YASAĞI ve YANSIMALARI.....	136
A- Genel Olarak.....	136
B- Kabul Yasasının Yansımaları.....	136
C- Kabul Yasasını Yumuşatmak İçin Öngörülen Çareler	137
§ 19- Çekte Muhatap Banka-Keşideci İlişkileri	138
I. GENEL OLARAK ÇEK ANLAŞMASI	138
II. ÇEK ANLAŞMASININ ŞEKLİ VE İÇERİĞİ	140
III. MUHATAP BANKANIN ÖZEN YÜKÜMLÜLÜKLERİ	140
IV. BANKANIN ÖZEN YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN ÖZEL GÖRÜNÜMÜ: SAHTE veya TAHRİF EDİLMİŞ ÇEKİN ÖDENMESİNDEN DOĞAN SORUMLULUK.....	141
§ 20- Çekin Tedavülü.....	142
I. GENEL OLARAK	142
II. DEVİR ŞEKLİ AÇISINDAN ÇEKLER.....	143
A- Emre Yazılı Çekler ve Devir	143
1. Genel Olarak.....	143
2. Çekin Cirosu.....	143
a) Cironun Çekli.....	143
b) Fonksiyonları	144
c) Gecikmiş Ciro	144
B- Nama Yazılı Çekler ve Devir	145
C- Hâmiline Yazılı Çekler ve Devir Usulü.....	145
1. Genel Olarak.....	145
2. Devir.....	145
III. ÇEKİN KAYBEDİLMESİ.....	147
§ 21- Çekte Aval	147
§ 22- Çekin Ödenmesi ve Ödeme Aşamaları	147
I. GENEL OLARAK	147
II. TÜRK UYGULAMASININ YARATTIĞI BİR SORUN: ÇEKTE VADE.....	148
III. ÇEKİN İBRAZİ.....	149

A- Çek Nerede İbrahim Edilir? Poliçe ve Bono ile Farklılık	149
B- İbrahim Süreleri	150
1. Genel Olarak İbrahim Süresi ve Hukuki Niteliği Nedir?	150
2. İbrahim Süreleri Ne Kadardır?	151
3. İbrahim Süreleri Nasıl Hesaplanır?	151
4. Çek Hukukunda İbrahim Sürelerinin Önem Arz Ettiği Noktalar Nelerdir?	152
5. Çek İbrahim Edilirse veya İbrahim Süresi Kaçırılırsa Ne Olur?	153
C- Muhatap Bankanın Ödemesi.....	153
1. Genel Olarak.....	153
2. Bankanın Ödeme Sırasında Dikkat Edeceği Noktalar....	154
3. Çekin Ödeme Şekilleri	155
a) Çizgili Çek.....	155
b) Mahsup Çeki.....	156
D- Çekin Ödenmesini Kesintiye Uğratan Durumlar	156
1. Çekten Cayma.....	156
2. Ödeme Yasağı	157
E- Çekin Ödenmesinde İstisnai Durumlar: Ölüm, İflas, Ehliyetsizlik	157
F- Çekin Tamamen veya Kısmen Karşılıksız Çıkması: Hukuki Sonuçlar	158
1. Genel Olarak.....	158
2. Müracaat Hakkı, Doğumu ve Kullanılması	158
3. Müracaat Hakkının Kapsamı.....	158
4. Müracaat Haklarında Zamanaşımı	159
G- Karşılıksız Çek Düzenleme ile İlgili Yaptırımlar	159
1. Karşılıksız Çek Düzenleme	159
a) Koşullar	159
2. Yaptırım.....	160
a) Genel Olarak	160
b) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılması	161
H- Bankaların Bildirim Yükümlülüğü	162
I- Uygulamada Çek Adıyla Geçen Belgeler.....	162

EK: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 5941 Sayılı Çek Kanunu ile Kıymetli Evrak Hukuku Alanında Yapılan Belli Başlı Değişiklikler	165
--	-----

